

ĢENERĀLADVOKĀTA L. A. HĒLHUDA [L. A. GEELHOED]

SECINĀJUMI,

sniegti 2006. gada 26. janvārī¹

I — Ievads

1. Šīs lietas attiecas uz četriem lūgumiem sniegt prejudiciālu nolēmumu, kuros *Giudice di pace di Bitonto* (Itālija) [Bitonto Miertiesa] ir uzdevusi piecus jautājumus par EKL 81. panta interpretāciju. Šie jautājumi tika uzdoti sakarā ar prasībām, kas celtas pret noteiktu skaitu apdrošināšanas sabiedrību, lai panāktu pārāk lielo samaksāto prēmiju atmaksu. Šīs prasības tika iesniegtas pēc tam, kad par konkurences uzraudzību atbildīgā Itālijas valsts iestāde atzina, ka apdrošināšanas sabiedrību konkurences rīcība bija aizliegta kā tāda, kas vērsta pret konkurenci.

2. Jautājumi tika uzdoti strīdu starp Manfredi [*Manfredi*] un *Lloyd Adriatico Assicurazioni SpA* (lieta C-295/04), Kanito [*Cannito*] un *Fondiararia Sai Assicurazioni SpA* (lieta C-296/04), Trikariko [*Tricarico*] un Murgolo

[*Murgolo*] pret *Assitalia Assicurazioni SpA* (turpmāk tekstā — “*Assitalia*”) (attiecīgi lieta C-297/04 un lieta C-298/04) ietvaros.

II — Piemērojamās valsts tiesības

3. 1990. gada 10. oktobra Likuma Nr. 287 par noteikumiem konkurences un tirgus aizsardzībai² (turpmāk tekstā — “Likums par konkurences aizsardzību”) 2. panta 2. punkts aizliedz starp uzņēmumiem tādas vienošanās, kuru mērķis vai sekas izpaužas kā konkurences nepieļaušana, ierobežošana vai izkropļošana valsts tirgū vai tā daļā.

4. Saskaņā ar minētā 2. panta 1. punktu par aizliegtām vienošanām tiek uzskatīti nolīgumi uzņēmumu starpā un/vai saskaņotas darbības, kā arī lēmumi, pat ja tie ir tikuši pieņemti saskaņā ar konsorciju, uzņēmumu

1 — Oriģinālvārda — holandiešu.

2 — 1990. gada 13. oktobra *GURI* Nr. 240, turpmāk tekstā — “Likums Nr. 287/90”.

apvienību vai citu līdzīgu [tiesību] subjektu ārējiem vai iekšējiem normatīviem aktiem.

5. Atbilstoši Likuma Nr. 287/90 2. panta 3. punktam aizliegtās vienošanās nav spēkā un tās nerada nekādas tiesiskas sekas.

6. Šī likuma 33. panta 1. punktā ir precizēts, ka prasības atzīt tiesību aktu par spēkā neesošu un par zaudējumu atlīdzību, kā arī prasības sakarā ar steidzamības pasākumu pieņemšanu attiecībā uz minētā likuma I–IV sadaļā minēto noteikumu, ieskaitot 2. pantu, pārkāpumiem jāceļ teritoriāli piekritīgajā *Corte d'appello* [Apelācijas tiesa].

III — Pamata prāva un prejudiciālie jautājumi

7. Iesniedzējtiesa pamata prāvas saturu izklāsta šādi:

8. Ar 1999. gada 8. septembra, 1999. gada 10. novembra un 2000. gada 3. februāra lēmumiem *Autorità Garante della Concorrenza e del Mercato* (par konkurenci un tirgus uzraudzību atbildīgā Itālijas valsts iestāde, turpmāktēkstā — “AGCM”) uzsāka

Likuma Nr. 287/90 2. pantā paredzēto pārkāpuma procedūru pret dažādām apdrošināšanas sabiedrībām, no kurām trīs bija atbildētājas pamata lietā. Šīm sabiedrībām tika pārņemts, ka tās ir bijušas aizliegtas vienošanās, kas saistīta ar dažādu produktu pārdošanu un informācijas apmaiņu starp konkurējošiem uzņēmumiem, dalībnieces. Šī tiesvedība ir tikai par pēdējo minēto aspektu.

9. *AGCM* atzina, ka pretēji tam, kā tas ir noticis pārējā Eiropas daļā, Itālijā laika posmā no 1994. gada līdz 1999. gadam ir bijis neparasti liels obligāto transportlīdzekļu civiltiesiskās atbildības (*RC auto*) apdrošināšanas prēmiju palielinājums. Ņemot vērā, ka tā ir obligātā apdrošināšana, pieprasījums pēc tās ir nemainīgs. Sakarā ar prēmiju palielinājumu apdrošināto izvēle bija — vai nu pārtraukt izmantot savus transportlīdzekļus, vai arī maksāt augstās [apdrošināšanas] prēmijas.

10. *AGCM* arī norādīja, ka pastāv nozīmīgi šķēršļi piekļuvei transportlīdzekļu civiltiesiskās atbildības (*RC auto*) apdrošināšanas polišu tirgum, kas galvenokārt ir radušies sakarā ar vajadzību visā valstī noorganizēt efektīvu izplatīšanas tīklu un centru, kuri ir saistīti ar kompensācijām par apdrošināšanas gadījumiem, tīklu.

11. Tostarp no *AGCM* iegūtās detalizētās dokumentācijas izriet, ka liels skaits apdro-

šināšanas sabiedrību, kas piedāvāja transportlīdzekļu civiltiesiskās atbildības (*RC auto*) apdrošināšanu, lielā mērā apmainījās ar informāciju attiecībā uz visiem šīs rīcības aspektiem, proti, cenām, atlaidēm, iekasēsānām, apdrošināšanas gadījumu izmaksām un izplatīšanas izmaksām, utt.

12. Izmeklēšanu noslēdza ar 2003. gada 28. jūlija lēmumu³. Šajā lēmumā *AGCM* atzina, ka attiecīgās apdrošināšanas sabiedrības pretēji normām par aizliegtajām vienošanām ir noslēgušas aizliegtu vienošanos par informācijas, kas attiecas uz apdrošināšanas sektoru, apmaiņu, kas tām ļāva saskaņot un noteikt transportlīdzekļu civiltiesiskās atbildības (*RC auto*) apdrošināšanas prēmijas un attiecīgi uzspiest apdrošināšanasņēmējiem prēmiju palielinājumu, kas nebija pamatots ar tirgus nosacījumiem un no kā patērētāji nevarēja izvairīties.

13. *AGCM* lēmumu apstrīdēja apdrošināšanas sabiedrības. Neskatoties uz to, *Tribunale amministrativo regionale per il Lazio* [Lacio Reģionālā administratīvā tiesa] un *Consiglio di Stato* [Valsts padome] apstiprināja šo lēmumu.

14. Prasītāji pamata lietā cēla prasības *Giudice di pace di Bitonto* pret attiecīgajām apdrošināšanas sabiedrībām, prasot atlīdzī-

nāt prēmiju palielinājumu, ko tie bija samaksājuši sakarā ar *AGCM* konstatēto aizliegto vienošanos. Saskaņā ar iesniedzējtiesas lēmumu laika posms, par kuru tiek pieprasīts atlīdzināt radušos zaudējumus, ir no 1997. līdz 2001. gadam.

15. No lietā iesniegtajiem materiāliem ir redzams, ka prēmijas bija vidēji par 20 % augstākas salīdzinājumā ar tām, kādas tās būtu bijušas, nepastāvot nolīgumam starp apdrošināšanas sabiedrībām.

16. Apdrošināšanas sabiedrības valsts procesa laikā norādīja uz to, ka *Giudice di pace di Bitonto* nebija piekritīga saskaņā ar Likuma par konkurences aizsardzību 33. pantu un ka tiesībām uz atprasījumu un/vai uz zaudējumu atlīdzību bija iestājies noilgums.

17. Ņemot vērā, ka citu dalībvalstu apdrošināšanas sabiedrības darbojās Itālijā, un to, ka tās arī bija piedalījušās *AGCM* konstatētajā nolīgumā, iesniedzējtiesa uzskata, ka strīdīgais nolīgums pārkāpj arī EKL 81. pantu. Tādējādi šāda veida nolīgums nav spēkā esošs saskaņā ar EKL 81. panta 2. punktu.

18. Iesniedzējtiesa uzskata, ka visām trešām personām, ieskaitot patērētāju un pakalpo-

3 — Lēmums Nr. 8546/2000, kuru var apskatīt šādā [interneta] vietnē: www.agcm.it.

juma gala izmantotāju, ir tiesības atsaukties uz nolīguma, kas aizliegts ar EKL 81. panta 1. punktu, spēkā neesamību un pieprasīt atlīdzību gadījumā, ja pastāv cēloņsakarība starp aizliegto nolīgumu un nodarīto kaitējumu.

19. Šajā gadījumā tāda norma kā Likuma Nr. 287/90 33. pants ir uzskatāma par pretrunā esošu ar Kopienas tiesībām. Tiesāšanās laiks un izdevumi, kas saistīti ar tiesvedību *Corte d'appello*, ir attiecīgi garāks un lielāki par tiem, kas attiecas uz tiesvedību *Giudice di pace*, kas var apdraudēt EKL 81. panta efektivitāti.

20. Iesniedzējtiesai ir arī šaubas par valsts tiesībās noteiktā prasības par zaudējumu atlīdzību noilguma termiņa un izmaksājamās kompensācijas summas saderīgumu ar EKL 81. pantu.

21. Šādos apstākļos *Giudice di pace di Bitonto* nolēma uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:

— Vai EKL 81. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka tas atzīst par spēkā neesošu apdrošināšanas sabiedrību starp pastāvošu aizliegtu vienošanos vai saskaņotu darbību, ko veido savstarpēja informā-

cijas apmaiņa, kas rada tādu iespēju palielināt transportlīdzekļu civiltiesiskās atbildības (*RC auto*) apdrošināšanas polišu prēmijas, kas nav pamatota ar tirgus apstākļiem, ņemot vērā faktu, ka šo aizliegto vienošanos vai saskaņoto darbību dalībnieki ir bijuši uzņēmumi no vairākām dalībvalstīm?⁴

— Vai EKL 81. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka tas nepieļauj tādas valsts tiesību normas piemērošanu, kas ir analoga Itālijas Likuma Nr. 287/90 33. pantam, saskaņā ar kuru trešās personas var prasīt zaudējumu atlīdzību sakarā ar Kopienas un valsts tiesību normu par konkurenci izkropļojošu vienošanos pārkāpumu citā tiesā, nevis tiesā, kuras kompetencē parasti ir izskatīt (šāda apmēra) prasības, līdz ar to būtiski palielinot tiesāšanās izdevumus un tiesāšanās laiku?⁵

— Vai EKL 81. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka tas dod tiesības trešām personām, kurām ir būtiskas tiesiskas intereses, atsaukties uz šajā Kopienas noteikumā aizliegtās vienošanās vai saskaņotās darbības spēkā neesamību un šajā sakarā pieprasīt radušos zaudē-

4 — Runa ir par pirmo jautājumu apvienotajās lietās no C-295/04 līdz C-298/04.

5 — Runa ir par otro jautājumu lietā C-298/04.

jumu atlīdzību gadījumos, kad pastāv cēloņsakarība starp aizliegto vienošanos vai saskaņoto darbību un zaudējumiem?⁶

22. *Assitalia*, Itālijas valdība, Vācijas valdība un Austrijas valdība, kā arī Komisija iesniedza savus rakstveida apsvērumus. 2005. gada 11. novembrī notika tiesas sēde. *Assitalia* un Komisija šajā gadījumā detalizēti izklāstīja savu viedokli.

- Vai EKL 81. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka uz šo pantu balstītas prasības par zaudējumu atlīdzību noilguma termiņš sākas dienā, kad lēmums par aizliegto vienošanos vai saskaņoto darbību ticis pieņemts, vai dienā, kad aizliegtā vienošanās vai saskaņotā darbība tikusi izbeigta?⁷

IV — Vērtējums

A — Pieņemamība

- Vai EKL 81. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka tad, ja valsts tiesa saskata, ka zaudējumu atlīdzība, kas var tikt izmaksāta atbilstoši valsts tiesību aktiem, katrā ziņā ir zemāka nekā zaudējumus radījušā uzņēmuma, kas bijis aizliegtās vienošanās vai saskaņotās darbības dalībnieks, ekonomiskais ieguvums, tai cietušajai pusei pēc savas iniciatīvas jāpiešķir zaudējumu atlīdzība ar soda raksturu, tādējādi padarot atlīdzināmo [zaudējumu] summu lielāku par uzņēmuma ieguvumu, lai atturētu no lēmumu par EKL 81. pantā ietverto aizliegto vienošanos un saskaņoto darbību pieņemšanas?⁸

23. *Assitalia* apgalvoja, ka lūgumi sniegt prejudiciālu nolēmumu nebija pieņemami. Sākotnēji arī Komisijai bija šaubas šī jautājuma sakarā, tomēr sēdes laikā tā mainīja savu viedokli. Komisija norādīja, ka iesniedzējtiesas lēmumā bija sniegts maz informācijas, tomēr tā bija pietiekama, lai pārējie lietas dalībnieki varētu izteikt savus apsvērumus par uzdotajiem jautājumiem. Es piekritu šim viedoklim. Iesniedzējtiesas lēmumā ietvertā informācija, papildināta ar pamata prāvas lietas dalībnieku sniegto informāciju, bija pietiekama, lai sniegtu noderīgu atbildi iesniedzējtiesai.

24. Šajā ziņā es vēlreiz atgādināšu pastāvīgo judikatūru, saskaņā ar kuru Tiesai principā ir jāpieņem lēmums, ja uzdotie jautājumi ir par Kopienu tiesību interpretāciju, un tā var atteikties to darīt tikai tad, ja nav nekādas

6 — Runa ir par otro jautājumu apvienotajās lietās no C-295/04 līdz C-297/04 un trešo jautājumu lietā C-298/04.

7 — Runa ir par trešo jautājumu apvienotajās lietās no C-295/04 līdz C-297/04 un ceturto jautājumu lietā C-298/04.

8 — Runa ir par ceturto jautājumu apvienotajās lietās no C-295/04 līdz C-297/04 un piekto jautājumu lietā C-298/04.

saistības starp prasīto interpretāciju un realitāti vai pamata prāvas priekšmetu, ja problēma ir hipotētiska vai arī ja tās rīcībā nav pietiekami faktiskie un tiesiskie apstākļi, lai sniegtu atbildi⁹.

kauc vai tāpēc vien, ka kopš Regulas (EK) Nr. 1/2003¹¹ ieviešanas arvien lielāka nozīme tiek piešķirta konkurences tiesību normu piemērošanai privāttiesību jomā (uzņēmumi un privātpersonas).

25. Turklāt Tiesai nav jāizlemj par jautājumu, vai un ciktāl iesniedzējtiesa nav ievērojusi dispozitivitātes principu, kā to apgalvo *Assitalia*¹⁰.

28. Jau pavisam drīz pēc EK līguma stāšanās spēkā Tiesa atzina, ka EKL 81. un 82. panta aizliegumiem ir tieša iedarbība un ka tātad valstu tiesām ir jāaizsargā tiesības, kuras attiecīgās personas var atvasināt no šīm normām.

B — Iepriekšēji jautājumi

26. Pirms sākt pārbaudīt jautājumus pēc būtības, minēšu vispirms dažus apsvērumus.

29. Neskatoties uz šo judikatūru, konkurences tiesību normu piemērošana privāttiesību jomā Eiropā joprojām atrodas sākuma stadijā, vismaz ir skaidrs, ka citās tiesību sistēmās, it īpaši Amerikas Savienotajās Valstīs, kur aptuveni 90 % no lietām par aizliegtām vienošanām ierosina privātpersonas, to piemērošana nav labi pazīstama. Eiropas Savienībā tradicionāli uzsvars tiek likts uz to, ka konkurences tiesību normas piemēro gan publiskās varas subjekti, gan Komisija, gan arī valsts iestādes.

27. Kā tas būs redzams no turpmāk izklāstītiem faktiem, uz lielāko daļu jautājumu var atbildēt, pamatojoties uz pastāvošo judikatūru. Tomēr uzdotajiem jautājumiem ir nozīme

30. Iespējams, ka Regulas Nr. 1/2003 jaunā sistēma paplašina konkurences tiesību

9 — Skat. it īpaši Tiesas 2006. gada 10. janvāra spriedumu lietā C-344/04 *IATA* un *ELFAA* (Krājums, I-403. lpp., 24. punkts un minētā judikatūra).

10 — *Assitalia* atzina, ka iesniedzējtiesa pēc savas ierosmes ir uzdevusi jautājumu par EKL 81. panta piemērojamību un ka prasītāji pamata prāvas ir balstījušies uz *AGCM* atzinumu, pamatojot savas prasības par zaudējumu atbildību. Šis lēmums ietver tikai valsts tiesību par konkurenci pārkāpumu. Iesniedzējtiesa ir rīkojusies, pārkāpjot Itālijas Civilprocesa kodeksa 112. pantu.

11 — Padomes 2002. gada 16. decembra Regula par to konkurences noteikumu īstenošanu, kas noteikti Līguma 81. un 82. pantā (OV 2003, L 1, 1. lpp.).

normu piemērošanas privāttiesību jomā apjomu un iespējas līdztekus tām, kas attiecas uz publisko tiesību jomu. Katrā gadījumā to īpaši atbalsta Komisija. Dažādajās vadlīnijās, paziņojumos un runās tiek izceltas šīs piemērošanas priekšrocības un/vai tās vēlamais raksturs¹². Viena no priekšrocībām, kas šajā sakarā tiek minēta līdzās no EKL 81. panta 2. punkta izrietošajai sankcijai — atzīšanai par spēkā neesošu, ir, ka valstu tiesas var piespriest zaudējumu atlīdzināšanu. Turklāt tiesai ir jāpieņem lēmums lietā, kas tai tiek iesniegta, un tai ir jāaizsargā privātpersonu individuālās tiesības. Savukārt par konkurences tiesību normu piemērošanu privāttiesību jomā atbildīgās iestādes iejaucas sabiedrības interesēs un bieži ņem vērā noteiktas prioritātes, tādējādi ne katra sūdzība var tikt izskatīta pēc būtības. Turklāt civilprasībām var būt preventīva ietekme attiecībā uz (varbūtējiem) likumpārkāpējiem pret vienošanos aizliegumu, un tādējādi tiek veicināta šī aizlieguma piemērošana, kā arī uz konkurences kultūras attīstību starp tirgus dalībniekiem.

31. Privātpersonu celto prasību iniciatīvai vispirmām kārtām jānāk no tiem, kuru intereses tiek aizsargātas ar konkurences tiesību normām. Tieši patērētāji veido daļu no šīm personām, kā šajā pamata lietā. Uz

12 — Skat., piemēram, Komisijas paziņojuma par sūdzību, kas iesniegta saskaņā ar EK līguma 81. un 82. pantu, izskatīšanu Komisijā projektu (OV 2004, C 101, 65. lpp.). Runu piemērus var atrast: www.eu.int/comm/competition/speeches, kā arī pašreizējās konkurences komisāres Nēli Kruzas [Neelie Kroes] runu "Damages Actions for Breaches of EU Competition Rules: Realities and Potentials" (runa 05/613) un viņas priekšgājēja Mario Monti [Mario Monti] runu (runa 04/403).

pašām prasībām, neskarot Kopienų tiesību vispārējos noteikumus, attiecas arī valsts procesuālās tiesības un privāttiesības¹³. Sprieduma lietā *Courage un Crehan*¹⁴ pamatā, bez šaubām, ir impulss, kas ļauj palielināt EKL 81. un EKL 82. panta ietekmi civiltiesiskā ceļā. Konkurences tiesību normu piemērošanas privāttiesību jomā uzlabošana tādējādi var būt atšķirīga katrā dalībvalstī atkarībā no tiesiskās kultūras, tiesību celt prasību ierobežojumiem, noteikumiem par pierādīšanas pienākumu, iespējas celt kolektīvu prasību utt. Normu piemērošanas efektivitāti acīmredzami nosaka iespēja vērsties valsts tiesā. Šim aspektam nozīme ir arī šajā lietā.

C — Par pirmo prejudiciālo jautājumu (lietās no C-295/04 līdz C-298/04)

32. Ar pirmo jautājumu tiek jautāts, vai konkrētās aizliegtās vienošanās starp apdro-

13 — Lai gūtu vairāk informācijas par dažādajām atšķirībām un iespējām, kādas pastāv dalībvalstīs, un analizētu ierobežojumus, Komisija ir likusi veikt pētījumu. Šo pētījumu veica *Ashurst* birojs 2004. gada 31. augustā, un tā nosaukums ir "Study on the conditions of claims for damages in case of infringement of EC competition rules". *Ashurst* ziņojumu un dalībvalstu ziņojumus var izlasīt Komisijas mājas lapā. Komisija arī paziņoja par savu nodomu izdot Zaļo grāmatu. Iši pirms šo secinājumu nolasišanas Komisija ievietoja savā mājas lapā šo grāmatu zem nosaukuma "Prasības par zaudējumu atlīdzību sakarā ar Kopienų tiesību normu par aizliegtajām vienošanām un dominejoša stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu pārkāpumiem" (COM(2005) 672, galīgā redakcija), kā arī Komisijas dienestu darba dokumentu (SEC(2005) 1732), kas veidoja tās daļu.

14 — Tiesas 2001. gada 20. septembra spriedums lietā C-453/99 *Courage un Crehan* (Rectueil, I-6297. lpp.).

šināšanas sabiedrībām ir arī EKL 81. panta pārkāpums, neskarot aspektu, ka tās ir arī Likuma Nr. 287/90 2. panta pārkāpums.

33. Kā tas visiem ir zināms, gan Eiropas, gan valstu tiesību normas par konkurenci var piemērot paralēli un ir noteikts, ka šajā jautājumā valsts tiesībās ir jāņem vērā Kopienas normas. Likuma Nr. 287/90 2. pants aizliedz vienošanās, kuras ierobežo konkurenci Itālijas tirgū vai tā daļā. EKL 81. pantā arī ir šis aizliegums, ar nosacījumu, ka tiek skarta tirdzniecība starp dalībvalstīm. Noteicošais kritērijs, kas ļauj zināt, vai ir vai nav piemērojamas Eiropas tiesību normas par konkurenci, ir — vai tiek skarta tirdzniecība starp dalībvalstīm.

34. No Tiesas pastāvīgās judikatūras izriet, ka pietiek ar to, ka šāda aizliegtā vienošanās var veidot šādu ietekmi. Tātad nav jāpierāda, ka aizliegtā vienošanās ir faktiski ietekmējusi tirdzniecību¹⁵. No judikatūras arī izriet, ka nosacījums par tirdzniecības ietekmēšanu starp dalībvalstīm ir izpildīts, ja, pamatojoties uz objektīvu tiesisku vai faktisku apstākļu kopumu, pietiekami droši var paredzēt, ka

aizliegtā vienošanās tieši vai netieši, faktiski vai potenciāli var ietekmēt tirdzniecību starp dalībvalstīm¹⁶. Tomēr šai ietekmei jābūt novērtējamai¹⁷.

35. Vienīgi apstākļi, ka nolīgums starp uzņēmumiem attiecas tikai uz vienas dalībvalsts tirgus dalībniekiem, nenozīmē, ka tas nevar ietekmēt Kopienas iekšējo tirdzniecību¹⁸. Gluži pretēji, tā var būt būtiska norāde uz to, ka šāda ietekme tomēr pastāv. Tiesa jau vairākkārt ir norādījusi uz to, ka aizliegtā vienošanās, kas attiecas uz visu kādas dalībvalsts teritoriju, pēc savas būtības ietekmē tirgus sadalījuma valsts mērogā pastiprināšanu, tādējādi kavējot ekonomisko ieviešanu, kas paredzēta Līgumā¹⁹.

36. Tātad Tiesai, ņemot vērā dažādus faktorus, no kuriem katram atsevišķi pašam par sevi nav izšķirošas nozīmes, ir jāpārbauda, vai ir izpildīts kritērijs par tirdzniecības ietekmēšanu starp dalībvalstīm. Tikai tādā gadījumā, ja tiek noskaidrots, ka šis kritērijs

15 — Skat. Tiesas 1978. gada 1. februāra spriedumu lietā 19/77 *Miller/Komisija* (*Recueil*, 131. lpp., 15. punkts).

16 — Skat. it īpaši Tiesas 1969. gada 9. jūlija spriedumu lietā 5/69 *Völk* (*Recueil*, 295. lpp., 5. punkts), 1980. gada 10. jūlija spriedumu lietā 99/79 *Lancôme* un *Cosparfrance* (*Recueil*, 2511. lpp., 23. punkts) un 1985. gada 11. jūlija spriedumu lietā 42/84 *Remia* u.c./Komisija (*Recueil*, 2545. lpp., 22. punkts).

17 — Skat. it īpaši Tiesas 1998. gada 28. aprīļa spriedumu lietā C-306/96 *Javico* (*Recueil*, I-1983. lpp., 16. punkts) un 2001. gada 25. oktobra spriedumu lietā C-475/99 *Ambulanz Glöckner* (*Recueil*, I-8089. lpp., 48. punkts).

18 — Tiesas 1989. gada 11. jūlija spriedums lietā 246/86 *Belasco* u.c./Komisija (*Recueil*, 2117. lpp.).

19 — Tiesas 2002. gada 19. februāra spriedums lietā C-309/99 *Wouters* u.c. (*Recueil*, I-1577. lpp., 95. punkts un minētā judikatūra).

nav izpildīts, rīcība izvērtējama vienīgi atbilstoši Itālijas tiesību normām par konkurenci.

37. Iesniedzējtiesa savā lēmumā par prejudiciālā jautājuma uzdošanu ir norādījusi, ka aizliegtās vienošanās dalībnieces ir bijušas vairākas apdrošināšanas sabiedrības no citām dalībvalstīm. Vienīgi fakts, ka starp vienošanās dalībniekiem ir arī ārvalsts tirgus dalībnieki, ir (svarīgs) veicamajā novērtējumā, bet pats par sevi tas nav izšķirošs, lai konstatētu, ka ir izpildīts nosacījums par tirdzniecības ietekmēšanu starp dalībvalstīm.

38. No lietas materiāliem, it īpaši tiem, ko sniegusi *Assitalia*, izriet, ka gandrīz visas sabiedrības, proti, 87 %, kas darbojas Itālijā, ir bijušas aizliegtās vienošanās dalībnieces. No iepriekš minētās tiesas jurisdikcijas viedokļa šis apstāklis, kas izvērtēts, ņemot vērā minēto judikatūru, ir nozīmīga norāde, no kuras redzams, ka šī aizliegtā vienošanās var ietekmēt tirdzniecību Kopienas iekšienē, protams, līdztekus faktam, ka arī tie uzņēmumi, kas nav Itālijas izcelsmes uzņēmumi, ir piedalījušies nolīgumos.

D — *Otrais prejudiciālais jautājums (lieta C-298/04)*

39. Ar šo jautājumu iesniedzējtiesa būtībā jautā, vai Eiropas tiesības ir jāinterpretē

tādējādi, ka tās iestājas pret tādu valsts noteikumu kā Likuma Nr. 287/90 33. panta 2. punkts, saskaņā ar kuru trešās personas var prasīt zaudējumu atlīdzību sakarā ar Kopienas un valsts tiesību normu par konkurenci kropļojošu vienošanos pārkāpumu citā tiesā, nevis tiesā, kuras kompetencē parasti ir izskatīt šādas prasības. Pēc iesniedzējtiesas domām, tādējādi būtiski palielinātos tiesāšanās izdevumi un tiesāšanās laiks. Šāda situācija varētu novest pie tā, ka trešās personas atturētos celt prasības par zaudējumu atlīdzināšanu.

40. Komisija, *Assitalia* un Itālijas valdība uzsver, ka dalībvalstij ir jānosaka piekritīgās tiesas un procesuālie noteikumi lietās, ar nosacījumu, ka tiek ievērots līdzvērtības princips un efektivitātes princips.

41. Vispirms Komisija atzīmē, ka iesniedzējtiesas interpretācija ir balstīta uz Likuma Nr. 287/90 33. panta 2. punkta kļūdainu interpretāciju. Minētajā pantā ir tikai precizēts, ka teritoriāli piekritīgajai *Corte d'appello* ir izņēmuma kompetence attiecībā uz prasībām par spēkā neesamības atzīšanu, par zaudējumu atlīdzību un pagaidu pasākumiem, kas balstīti uz Likuma Nr. 287/90 pārkāpumu. Prasībām, kas celtas sakarā ar Kopienas tiesību normu par konkurenci pārkāpumiem, ir piemērojamas parastās normas par kompetenci. Arī *Assitalia* uzskata tāpat.

42. Komisija un *Assitalia*, lai gan ar atšķirīgiem argumentiem, norāda, ka līdzvērtības princips nav pārkāpts un ka ieinteresēto personu stāvoklis būtībā ir labāks, ceļot privāttiesiskas prasības, kas balstītas uz EKL 81. panta pārkāpumu. Komisija balstās uz pieņēmumu, ka process *Corte d'appello* faktiski būtu ilgāks un prasītu lielākus tiesāšanās izdevumus. *Assitalia* uzsver, ka prasības, kas balstīta uz EKL 81. pantu, ietvaros ieinteresētajām personām ir iespējama divpakāpju tiesas aizsardzība²⁰.

43. *Assitalia* tiesas sēdē atsaucās uz *Corte suprema di cassazione*²¹ [Augstākā kasācijas tiesa] 2005. gada 4. februāra spriedumu. Šajā spriedumā būtībā tiek apstiprināts Komisijas viedoklis.

44. Iepriekš taisītajā spriedumā²² šī tiesa interpretēja Likuma Nr. 287/90 33. panta 2. punktu tādā nozīmē, ka privātpersonas/patērētāji nav tiesīgi celt *Corte d'appello* prasības par zaudējumu atlīdzību, kas balstītas uz minēto pantu. Tomēr, kā tas ir redzams no šī sprieduma 43. punktā minētā sprieduma, šāds viedoklis ir ticis pārskatīts.

45. Savā 2005. gada 4. februāra spriedumā *Corte suprema di cassazione* ir nospriedusi, ka ne vien tikai uzņēmumi, bet arī patērētāji var celt *Corte d'appello* prasības par zaudējumu atlīdzību, kas balstītas uz Likuma Nr. 287/90 pārkāpumu.

46. Tas nozīmē, ka privātpersonai, kura vēlas celt prasību par zaudējumu atlīdzību sakarā ar zaudējumiem, kas tai nodarīti Likuma Nr. 287/90 pārkāpuma rezultātā, ir jāvēršas *Corte d'appello*, kas saskaņā ar Itālijas tiesībām ir tā tiesa, kurai ir piekritība izskatīt šo prasību.

47. Lai kā tas arī būtu, šī speciālā norma par [tiesas] kompetenci attiecas tikai uz tām prasībām par zaudējumu atlīdzību, kas celtas sakarā ar Itālijas tiesību normu par konkurences aizsardzību pārkāpumu. Attiecībā uz prasībām par zaudējumu atlīdzību, kuras balstītas uz EKL 81. vai EKL 82. panta pārkāpumu, iztrūkstot pretējai normai, ir noteikts, ka tā tiesa, kurai ir [atbilstošā] kompetence saskaņā ar parastajām normām par kompetenci, var izskatīt šo strīdu.

48. Papildus atzīmēšu, ka kopš Regulas Nr. 1/2003 stāšanās spēkā tad, kad valstu tiesas, tātad arī *Corte d'appello*, piemēro valsts tiesību normas par konkurenci, tām ir arī jāpiemēro arī EKL 81. pants, vismaz

20 — Iespējams, pret šo argumentu varētu iebilst, ka tas noslēgumā var pāldzīnāt arī procesu.

21 — www.eius.it (klikšķināt uz *jurisprudenza* 2005, Nr. 2207).

22 — 2002. gada 9. decembra spriedums Nr. 17475.

gadījumā, ja tiek izpildīts nosacījums par “ietekmi uz tirdzniecību”. No tā var secināt, ka minētā tiesa ir piekritīga arī tādā gadījumā, kad prasība tiek balstīta arī uz EKL 81. panta pārkāpumu. Teorētiski attiecīgajai personai ir noteikta izvēle, atkarībā no kuras tā savu prasību pamato tikai ar Kopienu tiesību normu par konkurenci pārkāpumu (šajā gadījumā piekritīga ir *Giudice di pace* vai *Tribunale*) vai arī ar valsts tiesību normu pārkāpumu (tādā gadījumā *Corte d'appello* ir piekritība izskatīt prasību, ņemot vērā tās izņēmuma kompetenci prasībās par zaudējumu atlīdzību, kas balstītas uz valsts tiesību normu par konkurenci pārkāpumu).

Kopienas tiesībām, nevar būt mazāk labvēlīgas par tām, kas attiecas uz līdzīgām iekšēja rakstura prasībām. Šajā gadījumā tas tā nav, jo prasību par zaudējumu atlīdzību var iesniegt vai nu *Giudice di pace* (gadījums, kad varētu arī runāt par labvēlīgu pasākumu), vai *Corte d'appello*²⁴ (gadījums, kad uz Eiropas tiesībām balstīta prasība tiek izskatīta tādā pašā veidā kā prasība, kas celta saskaņā ar valsts tiesībām).

49. Tomēr šī situācija neietekmē atbildi uz uzdoto jautājumu. Saskaņā ar pastāvīgo judikatūru, izstrūkstot Kopienu tiesiskajam regulējumam šajā jautājumā, katras dalībvalsts iekšējā tiesību sistēmā ir jānosaka piekritīgās tiesas un prasības tiesvedības procesuālie noteikumi, kas domāti, lai nodrošinātu tiesību, kuras attiecīgās personas atvasina no Kopienu tiesībām, aizsardzību, ar nosacījumu, ka tiek ievērots līdzvērtības princips un efektivitātes princips²³.

51. Gadījumā, kad *Giudice di pace* ir piekritīgā tiesa izskatīt prasības par zaudējumu atlīdzību, kas saistītas ar Kopienas tiesību normu par konkurenci pārkāpumu, kāds, šķiet, ir šis gadījums, nerodas jautājums par iespējamo procesa ilgumu un tiesāšanās izdevumu apmēru un tātad jautājums par iespējamo efektivitātes principa pārkāpumu. Turklāt atzīmēšu, ka [procesa] ilgumam un [tiesāšanās izdevumu] apmēram nav jābūt samērīgiem, ja tiek ietekmēta ar Kopienas tiesību sistēmu piešķirto tiesību īstenošana.

50. Līdzvērtības princips nozīmē, ka normas, kas piemērojamas prasībām, kas balstītas uz

24 — No Itālijas tiesību aktiem un doktrīnas var secināt, ka *Corte d'appello* ir izņēmuma piekritība izskatīt prasības, kas pamatotas ar Itālijas konkurences tiesību noteikumu pārkāpumu. Uz tām prasībām, kas pamatotas ar EKL 81. panta pārkāpumu, attiecināmi noteikumi par vispārējo piekritību. Kā tas izriet no [šo secinājumu] 48. punkta, *Corte d'appello* saskaņā ar Regulu Nr. 1/2003 ir arī jāpiemēro Kopienas konkurences tiesību normas gadījumā, ja tiek izpildīti visi nosacījumi. Praktisku apsvērumu dēļ prasību nodalīšana nav vēlama. Turklāt tas varētu izraisīt tiesisko nedrošību un jurisdikcijas normu kolizijas.

23 — Skat. Tiesas 1976. gada 16. decembra spriedumu lietā 33/76 *Rewe* (*Recueil*, 1989. lpp., 5. punkts) un iepriekš 14. zemsvītras piezīmē minēto spriedumu lietā *Courage* un *Crehan*, 29. punkts un minētā judikatūra.

E — *Trešais jautājums (otrais jautājums lietās no C-295/04 līdz C-297/04 un trešais jautājums lietā C-298/04)*

52. Šis jautājums ir par to, vai tāda trešā persona, kurai ir atbilstoša tiesiska interese, var atsaukties uz to, ka aizliegtā vienošanās nav spēkā esoša un pieprasīt zaudējumu atlīdzību gadījumā, kad pastāv celoņsakarība starp aizliegto vienošanos vai saskaņoto darbību un minētajiem zaudējumiem.

53. Atbildi uz šo jautājumu var izsecināt no pastāvīgās judikatūras. Šajā ziņā nodalīšu tieši no Līguma izrietošās civiltiesiskās sekas (spēkā neesamības aspekts) un pārējās civiltiesiskās sekas (kā ar zaudējumu atlīdzību saistīts aspekts).

54. Konkurences tiesību normu piemērošanai privāttiesību jomā ir vai vismaz var būt tikpat nozīmīga loma kā šo tiesību normu piemērošanai publisko tiesību jomā, ņemot vērā civiltiesiskās sekas EKL 81. vai EKL 82. panta pārkāpuma gadījumā. Šādā gadījumā savs uzdevums ir jāveic valsts tiesai. Pirms vairāk nekā 30 gadiem Tiesa jau ir nospriedusi, ka (tālaika) EKL 81. un 82. pantā ietvertie aizliegumi attiecībā starp privātpersonām un attiecīgajām personām rada tiesības, kuras valsts tiesām ir jāaizsargā²⁵.

25 — Tiesas 1974. gada 30. janvāra spriedums lietā 127/73 BRT (*Recueil*, 51. lpp., 17. punkts).

EKL 81. panta 1. punktā minētā aizlieguma ievērošanas nozīme ir uzsvērtā tādējādi, ka saskaņā ar šo normu aizliegtās vienošanās vai lēmumi nav spēkā saskaņā ar EKL 81. panta 2. punktu²⁶. Tiesa vairākos spriedumos to ir atgādinājusi un arī paskaidrojusi detalizētāk²⁷. Šī spēkā neesamība ir absolūta, un ikviena persona var uz to atsaukties.

55. Lidz ar to ir acimredzams, ka uz šo jautājuma daļu var atbildēt apstiprinoši. Tiesas sēdē *Assitalia* atzina, ka šajā gadījumā runa ir par saskaņotu darbību, nevis par nolīgumu vai lēmumu. Tādējādi aspektam par spēkā neesamību nav nozīmes. Tas tā arī varētu būt, bet šī jautājuma būtība galvenokārt ir par civiltiesiskajām sekām attiecībā uz trešām personām, ko rada rīcība, kas aizliegta saskaņā ar EKL 81. pantu. Spēkā neesamība ir viena no šīm sekām, prasība par zaudējumu atlīdzību ir cita.

56. Pretēji gadījumam par spēkā neesamību Līgums ir mazāk izsmeļošs par šo aspektu par zaudējumu atlīdzību. Tātad principā ir

26 — Šajā sakarā es atsaucos uz Tiesas 1999. gada 1. jūnija spriedumu lietā C-126/97 *Eco Swiss* (*Recueil*, I-3055. lpp., 36. un 39. punkts).

27 — Skat., piemēram, Tiesas 1966. gada 30. jūnija spriedumu lietā 56/65 *Société technique minière* (*Recueil*, 337. lpp.), 1971. gada 25. novembra spriedumu lietā 22/71 *Béguélin* (*Recueil*, 949. lpp., 29. punkts) un 1973. gada 6. februāra spriedumu lietā 48/72 *Brasserie de Haecht* (*Recueil*, 77. lpp., 26. punkts). Attiecībā uz nesen taisītu spriedumu skat. iepriekš 14. zemsvītras piezīmē minēto spriedumu lietā *Courage un Crehan*.

jāatsaucas uz valsts tiesībām. Tomēr uz to attiecas virkne vispārīgu nosacījumu. Tos var izsecināt no sprieduma lietā *Courage* un *Crehan*. Šajā spriedumā Tiesa ir pieņēmusi lēmumu par iespēju panākt zaudējumu atlīdzību. Vispirms tā atzīst: "Attiecībā uz iespēju prasīt tādu zaudējumu atlīdzināšanu, kas radušies līguma vai rīcības, kas var ierobežot vai kropļot konkurenci, rezultātā, pirmkārt, ir jāatgādina, kā arī tas izriet no pastāvīgās judikatūras, ka valstu tiesām, kuras ir pilnvarotas savas kompetences ietvaros piemērot Kopienas tiesību normas, ir jānodrošina šo normu pilnīga iedarbība un jāaizsargā tiesības, ko tās piešķir privātpersonām (skat. it īpaši Tiesas 1978. gada 9. marta spriedumu lietā 106/77 *Simmmenthal*, *Recueil*, 629. lpp., 16. punkts, un 1990. gada 19. jūnija spriedumu lietā C-213/89 *Factortame* u.c., *Recueil*, I-2433. lpp., 19. punkts)"²⁸.

57. Vēlāk Tiesa atzina, ka "Līguma 85. panta pilnīgā iedarbība un it īpaši tā 1. punktā minētā aizlieguma lietderīgā iedarbība varētu tikt apšaubīta, ja neviena persona nevarētu prasīt atlīdzināt kaitējumu, kas radies tāda līguma vai rīcības, kas var ierobežot vai kropļot konkurenci, rezultātā," un piebilda, ka "šādas tiesības faktiski pastiprina Kopienas konkurences normām piemērojamā operatīvo raksturu un tās var atturēt no tādiem

nolīgumiem vai darbībām, kuras bieži ir slēptas, kas var ierobežot vai kropļot konkurenci. No šāda viedokļa raugoties, valsts tiesās iesniegtās prasības par zaudējumu atlīdzību var būtiski veicināt efektīvas konkurences saglabāšanu Kopienā"²⁹.

58. No tā izriet, ka arī uz šo jautājuma daļu var atbildēt apstiprinoši.

F — *Ceturtais jautājums (trešais jautājums lietās no C-295/04 līdz C-297/04 un ceturtais jautājums lietā C-298/04)*

59. Šis jautājums ir par noilguma termiņiem prasībām par zaudējumu atlīdzību, proti: vai noilguma termiņš sākas ar dienu, kad ir tikusi īstenota aizliegtā vienošanās vai saskaņotā darbība, vai ar dienu, kad tā ir izbeigta?

60. Vispirms ir jāatzīmē, ka šajā jautājumā nepastāv nekādas Kopienas tiesību normas. Vienīgie noteiktie termiņi ir minēti Regulā Nr. 1/2003 un Regulā (EEK) Nr. 2988/74³⁰,

²⁸ — Iepriekš 14. zemsvītras piezīmē minētais spriedums, 25. punkts.

²⁹ — Iepriekš 14. zemsvītras piezīmē minētais spriedums, attiecīgi 26. un 27. punkts.

³⁰ — Padomes 1974. gada 26. novembra Regula attiecībā uz noilguma termiņiem procesuālās darbības un sankciju piemērošanā atbilstīgi Eiropas Ekonomikas kopienas transporta un konkurences noteikumiem (OV L 319, 1. lpp.).

bet tie ir piemērojami tikai konkurences tiesību normu piemērošanas ietvaros, ko veic Komisija. Tie neskar civiltiesiskās prasības par zaudējumu atlīdzību, kuras ir iesniegtas valstu tiesās.

61. Iztrūkstot Kopienu tiesiskajam regulējumam šajā jautājumā, atbilde tāpat kā uz iepriekšējo jautājumu ir — katras dalībvalsts iekšējā tiesību sistēmā ir jānosaka piekritīgās tiesas un tiesvedības procesuālie noteikumi, ar nosacījumu, ka tiek ievērots līdzvērtības princips un efektivitātes princips. Tātad tas nozīmē, ka to prasību par zaudējumu atlīdzību, kas balstītas uz Kopienas konkurences tiesību normu pārkāpumu, noilguma termiņš nedrīkst būt mazāk labvēlīgs kā līdzīgām prasībām valsts tiesībās un ka ar to nekādā gadījumā nedrīkst padarīt tiesību, kuras jāaizsargā valstu tiesām, īstenošanu praktiski neiespējamu.

G — *Piektais jautājums (ceturtais jautājums lietās no C-295/04 līdz C-297/04 un piektais jautājums lietā C-298/04)*

62. Šajā jautājumā tiek apskatīta iespēja piespriest zaudējumu atlīdzību, kam pieņemt soda raksturs.

63. Arī uz šo jautājumu ir jāatbild, ievērojot līdzvērtības un efektivitātes principus. Ņemot vērā EKL 81. panta 1. punkta efektivitāti, Tiesa ir atzinusi, ka ikvienam ir jāvar pieprasīt atlīdzību, ja tam ir nodarīts kaitējums konkurenci ierobežojošas rīcības rezultātā. Šī tiesību īstenošana (piekritīgā tiesa, procesuālie noteikumi utt.) ietilpst valsts tiesību sistēmas kompetencē, ar nosacījumu, ka tiek izpildīti abi iepriekš minētie nosacījumi³¹.

64. Konkurences tiesību normu piemērošana privāttiesību un publisko tiesību jomā pastāv viena otrai līdzās, tās ir savstarpēji neatkarīgas. Principā tām ir dažādi mērķi, bet tās var papildināt viena otru. Naudas sodi, kurus var uzlikt Komisija (vai par konkurences uzraudzību atbildīgās valsts iestādes) sakarā ar aizliegtu vienošanos aizlieguma pārkāpumu ir, pirmkārt, sods un, otrkārt, vispārīgākas politikas sastāvdaļa, kas domāta, lai saskaņotu uzņēmumu rīcību³². Tā pamatā ir ideja, ka uzliktajam naudas sodam ir jābūt pietiekami atturošai vai preventīvai ietekmei. Ja reiz Komisija uzliek naudas sodus, tā turklāt var arī ņemt vērā no finansiālās priekšrocības atvasināto ieguvumu, kā arī citus faktoros (kuriem ir naudas sodu palielinoša vai samazinoša ietekme)³³,

31 — Iepriekš 14. zemsvītras piezīmē minētais spriedums lietā *Courage un Crehan*, 29. punkts.

32 — Skat. Tiesas 1983. gada 7. jūnija spriedumu apvienotajās lietās no 100/80 līdz 103/80 *Musique Diffusion française u.c./Komisija (Recueil, 1825. lpp., 105. un 106. punkts)*.

33 — Skat. iepriekš 32. zemsvītras piezīmē minēto spriedumu lietā *Musique Diffusion française u.c./Komisija*, 129. punkts; skat. arī Pamatnostādnes sodanaušas [naudas soda] noteikšanai, piemērojot Regulas Nr. 17 15. panta 2. punktu un EOTK līguma 65. panta 5. punktu (OV 1998, C 9, 3. lpp.).

tas viss vispirmām kārtām ir domāts sabiedrības interesēs un nav atkarīgs no varbūtējām civiltiesiskām prasībām par zaudējumu atlīdzību un/vai konkurences tiesību noteikumu piemērošanas privāttiesību jomā efektivitātes.

65. Iespējama civiltiesiska prasība par zaudējumu atlīdzību papildus vai neskarot naudas sodu var, protams, pastiprināt šo preventīvo ietekmi. Tā Amerikas Savienoto Valstu federālais antitrasta likums paredz iespēju pieprasīt *treble damages* [trīskāršus zaudējumus]. Ņemot vērā iespēju pieprasīt trīskāršu zaudējumu atlīdzību, nav nekādu šaubu, ka summa, kādu var iegūt ar prasību par zaudējumu atlīdzību, ir ārkārtīgi liela. Preventīvā ietekme, kas var no tā izrietēt, ir Amerikas Savienoto Valstu federālā likumdevēja iecerētais mērķis.

66. Koptienu tiesībās nav šāda veida normu³⁴.

67. Lielākajā daļā dalībvalstu nav īpaša tiesiskā regulējuma attiecībā uz prasībām par zaudējumu atlīdzību, kas radušies ar konkurences tiesību normām aizliegtas rīcības rezultātā. Tādos gadījumos ir piemērojamas valsts tiesību sistēmas parastās tiesību normas. Pat tās dalībvalstis, kuras savos tiesību aktos skaidri paredz iespēju celt prasību par zaudējumu atlīdzību, parasti

aprobežojas ar konkrētās tiesas, kurai būtu piekritība izskatīt šāda veida prasības, noteikšanu. Tikai nedaudzas dalībvalstis prasību par zaudējumu atlīdzību ietvaros paredz arī iespēju piemērot sankciju, kurai piemīt soda vai preventijas raksturs³⁵. Itālija pie šīm valstīm nepieder.

68. Vairumā dalībvalstu valda uzskats, ka prasība par zaudējumu atlīdzību galvenokārt ir domāta, lai atlīdzinātu no aizliegtās vienošanās izrietošo neizdevīgumu, nevis lai radītu ekonomisku priekšrocību kaitējumus cietušajai personai. Kā to ir norādījusi Vācijas valdība, Koptienu tiesības pret to neiebilst³⁶.

69. Raugoties no Koptienu tiesību viedokļa, kaitējuma, kas nodarīts sakarā ar Koptienu tiesību pārkāpumu, atlīdzināšanai ir jābūt atbilstošai nodarītajam kaitējumam. Iztrūkstot šajā jomā Koptienu tiesību normām, katras dalībvalsts iekšējā tiesību sistēmā ir jānosaka kritēriji, kas ļauj noteikt atlīdzības apjomu, ar nosacījumu, ka tie nevar būt mazāk labvēlīgi kā tie, kas attiecas uz sūdzībām vai līdzīga rakstura prasībām, kuras pamatotas ar iekšējām tiesībām, un ka nevienā gadījumā tos nevar piemērot tādējādi, ka atlīdzināšana tiek padarīta praktiski neiespējama vai pārmērīgi apgrūtinotā³⁷.

34 — Viena no Zaļajā grāmatā minētajām izvēlēm ir iespēja "divkāršot zaudējumu atlīdzību" horizontālo aizliegto vienošanos gadījumā.

35 — Pēc *Ashurst* teiktā runa ir par Apvienoto Karalisti, Iriju un Kipras Republiku.

36 — Skat. iepriekš 14. zemsvītras piezīmē minēto spriedumu lietā *Courage un Crehan*, 30. punkts.

37 — Skat. pēc analogijas Tiesas 1996. gada 5. marta spriedumu apvienotajās lietās C-46/93 un C-48/93 *Brasserie du pêcheur un Factortame (Recueil, I-1029. lpp., 90. punkts)*.

70. Neuzskatu, ka ir jānosaka lielāka atlīdzība nekā nodarītais kaitējums, lai nodrošinātu EKL 81. panta 1. punkta lietderīgo iedarbību. Ja tas tā ir, ka saskaņā ar valsts konkurences tiesībām var tikt noteikti dažādi atlīdzinājuma veidi, tad ieinteresētajām personām ir jāvar uz tiem atsaukties, ja to prasības ir balstītas uz Kopienu konkurences tiesību normu pārkāpumu.

V — Secinājumi

71. Ņemot vērā iepriekš teikto, ierosinu Tiesai uz uzdotajiem jautājumiem atbildēt šādi.

- EKL 81. pants ir jāinterpretē tādā nozīmē, ka nolīgums vai saskaņota darbība ir aizliegta saskaņā ar šo normu, ja tiek ierobežota konkurence un ja no objektīvu tiesisku vai faktisku apstākļu kopuma ir paredzams, ka tā var tieši vai netieši, faktiski vai potenciāli ietekmēt tirdzniecību starp dalībvalstīm. Apstākļi, ka pamata prāvas pamatā esošās rīcības attiecas uz dalībvalsts teritoriju kopumā un ka lielākā daļa apdrošināšanas sabiedrību, kuras darbojas šajā valstī, ir piedalījušās konkurenci ierobežojošās rīcībās, kā arī tas, ka ir tikušas iesaistītas ārvalsts sabiedrības, ir norāde uz ietekmi uz tirdzniecību starp dalībvalstīm.

- EKL 81. pants ir jāinterpretē tādā nozīmē, ka tas ļauj trešām personām, kurām ir atbilstīga tiesiska interese, atsaukties uz aizliegtās vienošanās vai ar šo normu aizliegtās darbības spēkā neesamību un prasīt atlīdzināt nodarīto kaitējumu, ja pastāv cēloņsakarība starp aizliegto vienošanos un saskaņoto rīcību, no vienas puses, un kaitējumu, no otras puses.

- Iztrūkstot Kopienu tiesiskajam regulējumam šajā jautājumā, katras dalībvalsts iekšējā tiesību sistēmā ir jānosaka piekritīgās tiesas, noilguma termiņi, kas piemērojami prasībām par zaudējumu atlīdzību, un jānosaka kritēriji, kas ļauj noteikt atlīdzības apjomu, ar nosacījumu, ka šīs normas nav mazāk labvēlīgas par tām, kas attiecas uz līdzīgām prasībām, kas balstītas uz iekšējām tiesībām, un ka jebkurā gadījumā tās nevar pielāgot tādējādi, ka ar Kopienu tiesību sistēmu piešķirto tiesību īstenošana praktiski tiek padarīta neiespējama vai pārmērīgi apgrūtināša.